

HETVEN ESZTENDŐ

Az aradi vár északi sáncában 1849 október 6.-án hajnalban négy hős magyar tábornok életét oltotta ki az osztrákok sortüze. Alighogy ezeknek holtesteit közönséges szekereken elvitték, újabb kilenc magyar tábornokot végeztek ki, még pedig a katonáknak kijáró tisztelet megsufolása képen a — bitófán. De nemcsak a nemzet tizenhárom legjobbját adta életét a haza oltárára, hanem az orosz gőzhenger által letartott magyar ifjuság mellett százan és ezren lehették ki lelküket vagy vérpadon vagy a penészes cseh börtönök falai között.

Ugyan ki gondolta volna 49 szomorú napjai után, hogy a már-már kiirtott magyar faj újra nemzeti öntudatra ébred valamikor, hogy önnönmagát dobja hatvan nehéz esztendő múlva oda azokért, akik az 1849-es katasztrófaért elsősorban voltak felelősek. Mindenki nagyon jól tudja, hogy itt nem magára a jólelkű osztrák népre célnak, amely egész légiókat küldött Kossuth zászlaja alá saját hazájuk szabadságtipró zsarnokai ellen — de igenis meg kell ezután újra bélyegeznünk az átkos emlékü osztrák kamarilla magyarellenes működését, amelynek nagy része van a trianoni állapotok előidézésében is.

Jellemző, hogy ennek a cseh politikai célok szolgálatában, sőt legnagyobb részben csehek által állított armánytanács már hetven esztendővel ezelőtt sem rettent vissza semmiféle cselszövéstől; hazugságtól, félrevezetéstől és kegyetlenkedéstől: csak hogy elérje aljas célját és mások munkájával megművelt országrészek felett huzhassa a hasznát. Ugyanazok a csehek, akik a világháborúban csak annyit bátorságot vettek maguknak, hogy a kezüket feltartsák, már a magyar szabadságharc alatt is futással tüntették ki magukat, viszont ugyanők voltak azok, akik a cseh tömlőcök és a szibériai hadifogolytáborokban egyaránt halálra kínozták a fegyvertelen magyarokat.

És vajon kinek kell, a legnagyobb felelősséget viselni a magyar nép nagy kálváriájáért, ha nem a bécsi udvari kamarillának, amely a 48-as egység megbontása céljából nemcsak ellenünk uszította, hanem pénzrelé és fel is fegyverezte a nemzetiségeket, — amely állandóan a magyarok ellen uszította a Habsburg uralkodóház velünk együttérző tagjait is, hogy azután az 1914-es forró nyári napok véstől óráiban a magyargyűlölő Ferenc Ferdinánd meggyilkolásáért vágóhídra vigyék a király és tekintélytisztelő magyar ezredeket.

Ugyanaz a cseh kamarilla, amely elnyomta a magyar szabadságharcokat és a központi hatalmak közül a német militaristák mellett egyedül felelős a világháborúért — végül is legnagyobb jótét, a Habsburgokat és az általuk képviselt osztrák birodalmat is szétrobbantotta: hogy kétkulacsos diplomáciával hazárdjátékkal a hárommillió csehországi németé mellett még a felsőmagyarországi tótokat, ruténeket, sőt a magyarokat is kiszípolozhassa.

Amikor tehát az aradi gyásznapi hetven esztendő fordulóján mindegyes derék magyar ember szívében felzokog a szabadságharc ártatlan áldozatait a könyörgés, amikor az október hatodik gyászünnepek alkalmával könnycseppek jelennek meg még a férfiszemekben is, amidőn felhangzik a „megbűnhődte már a nép...” — akkor jusson eszünkbe a kamarilla-szellem is, amelynek visszatérése még akkor is meg kell akadályoznia a magyarságnak, ha ismét valakinek a fejére tesz a szent koronát, amelynek viselői az utolsó négyszáz évben megfélemlítettek arról, hogy Szent István király minden alattvalója közül a hont alapító dolgos magyarokat szerette legjobban.

MOZOG A FÖLD

IRTA: KISS MENYHÉRT

Ehed akkora község a Nyárádmenti hegyek között, mint egy icipici gyűszű a pohárszéken. Csak akkor veszi észre az ember, ha keresi. A község is kicsi, szántóvető földművelői se Góliátok, inkább szélességben, mint magasságban nőnek. Mégis, a kicsi emberi szívekben is vernek félszék bűszke sasok, teszem fel, itt van Görcs Balázs mindené megvolna, becületlen kezemunkája után, marhája; hát zátája, földje rendben, s ő mégis boldogtalan, mert a fejébe vette, hogy mindenáron egyház községi főgondnoknak kell lennie, mert akkor a szentélyben külön padon ül, s nem a hájban, a népek között. Továbbá közelebb lévén a kántor uramhoz, megsugathatja, hogy melyek azok a szép Mária-dalok, melyeket ha aranyverett, bizony istent, jobb volt egész napja, jobban izlett a rakott káposzta s örömelebb forgatta a villát a száradó széna alatt. Aztán, mi türes-tagadás, templomjáró, istenes ember volt, kinek egy káromló szó el nem hagyta száját s vasárnap délután is szíve sebben ment vecsernyét hallgatni, mint sűrözni a vendéglőbe.

Minden rendjén volna, de a sors úgy akarta, hogy Görcs Balázs nagyratörő álmai mégse valósulhattak, mivel Boriska nevelő leánygyermekét tulságos szépségekkel áldotta meg a Gondviselés, s e szépségekkel

szemben Lutz Károly helybeli tanító ur nem maradt érintetlen, sőt egyremásra az alvégen somfordált, virágokat is küldözgetett, ami faluhelyen nagy szenzáció, mivel aki küldi, lakktópános ur, aki kapja, meg fisléder csizmában, vagy uram bocsásd meg, nyáron papucs nélkül, saját egyetlen talpán szaladgáló pünkösdi rózsát! Lutz tanító urat is meg lehet érteni, közelebb lévén az ötenhez, mint a negyvenhez, Boriska tizenhétéves hamvasságában óhajtott volna a átélmi elröppent szép ifjuságát. Boriskának meg csak rá kellett néznie László Ferkóra, a bekecsi tehénpásztorra, aki abban különbözött az elemi tudományok mesterétől, hogy husz éves volt, egyenes volt, mint a tölgy s minden hónapban egyszer, mikor lejött a Bekecs-hegy rengetegéből, két perc alatt a falu összes legényeit kidozálta a kocsmából. Ilyenkor az öreg László Ferencné Boriska után ment. „Ha ránézel, mindjárt meghunyászkodik!” — mondotta. És Boriska szívesen bocsátotta rá nagy, barna szemének sugarát.

Ily előzmények után azt gondolná az ember, hogy nagy szerencséje van ennek a tanítónak hiszen egy templomjáró, vallásos apa minden követ megmozgat, hogy leánya szégyent ne hozzon a fejére, s a tehénpásztor ne becsülje többre a nagytudomány tanítónál. Hát dicséretére legyen mondva Görcs Balásznak, már a kitagadás rémével is rájlesztett Boriska, de Boris azt válaszolta, hogy ha

Mert ha nem árnyékkodtak volna ellenünk évszázadokon át ugyanabban a Bécsben, amely egykor térdrogyott Mátyás fekete serege előtt — akkor ma nem lenne Trianon és nem szenvedne mások jármában három és félmillió magyar. Ugyan a kamarilla magyarellenes lázítása nélkül eszükbe jutott volna-e a „kivánatos” elemként koldusszegényen magyar földön megtelepedett nemzetiségeknek, hogy annak a vendégszerető népnek karddal szerzett, verejtékkel megérdemelt és műveltséggel boldogított birtokát bitorolják, amelynek ugyszólván mind-nüket köszönhetnék? Vagy talán cserélt volna bármelyik megtollasodott nemzetiségünk a saját fajtájának igazgatása alatt álló, nyomorban, piszokban és öldöklésben tengődő testvéreivel?

Hogy mennyire velünk éreztek nemzetiségeink felvilágosodott és műveltebb valamint a magyarokkal való barátság óriási szükségességét felismerő elemi, azt megdöntenetetlenül tárják a világ szeme elé a szabadságharc emlékezetünkben örökké élő vértanui, akik közül nem egy sváb, tót, szerb, horvát hazafi életét áldozta azért a földért, amely neki és fajtának jogot, szabadságot s jövőt adott: amit az első októberi gyásznapi hetvenedik évfordulóján hiába keresnek az új államalakulatoknak a családfintaság, erőszak és kákán csomót kereső bosszuszomj csillagait kivert égboltozatán.

A NEVELÉS FONTOSÁGÁRÓL

IRTA: TÖVISHATI

A sárguló levelek lassan hullóvarázs mégis úgy vonz ezeket a helyekhez. Nézem tovább a zibongó tömeget. Mennyi élnétség, mennyi vidámság, mennyi életkedv, nagyratörő erő, eget kéro lendület, képesség van itt felhalmozódva. És én mégis szomorúsággal vegyes érzelmekkel nézem őket, mert hiszen mindez kedves is, szép is a maga nemében, de olyan fájón érezhető ki mindebből, hogy valami hiányzik belőle, ami az egésznek kedvességét, szépségét bájlat kiegészítené, tökéletessé tenné. Ebből az eleven tüzzel lüktető zajból hiányzik: az Isten.

Valami furcsa érzés fog el, mikor a zibongó gyermekhadról zajos iskolák mellett el-eljáró. Szinte önkéntelenül tör fel belőlem, hogy oda kiáltam a hangos nevetéssel kavargó emberparányok tömegének:

— Ami feje a bölcsességnek, azt keressd!

De aztán eszembe jut, hogy szavam csak „kiáltó szó” lenne a pusztában, mert az a sok pufók, vagy sovány arc, ha egy pillanatra megtorpadva elcsendesülne is ámuló képpel, de semmit sem értené ebből az örök igazságból s talán a következő pillanatban gunyos kacagással hömpölyögne tovább az udvar másik végére. Valami esodás

csendben, érzem, hogy Isten van jelen.

Boldog szülők, kiket a szeretet kapcsol egybe. De vajjon gondolkod-e a szülők arra, hogy ez a gyermeküknek nemcsak testben, de értékben is növekedniök kell.

Nincs szülő, aki tagadná, hogy van kedvesebb zene a gyermek első kacagásánál. Mintha angyalok csilingelő muzsikája volna az. Nincs nagyobb bölcsesség, mint az első szavak, melyeket a gyermek nagy ügygyel-bajjal kiejt. Nincs az igaz vonzalomnak őszintébb kifejezése, mint mikor a gyermek fonja körül bárszony karjával az édes anyja nyakát. Igaz tehát, hogy nincs a szülőknek nagyobb boldogság annál, amit a kedvességben fejlődő kis gyermek nyújt. A mennyország egy kis darabja költözik a gyermekkel a családba. Milyen szomorú aztán arra gondolni, hogy ez a boldogság csak muló szívárvány

meli eltűnik a gyermek fejlődésével, növekedésével, hiszen a tapasztalat azt mutatja, hogy később a gyermekek sokszor nem áldásai, hanem átkai lesznek a szülőknek; nem mennyországos, hanem valóságos pokol költözik a családba általuk. Az a kis gyermek, aki már nem régen rajongó szeretettel, elszáratlan vonzalommal, mindezzel teljesebb bizalommal csüngött szülein, alig pár év alatt rakoncátlan, vásott, szüleit engedetlen, szofogadatan társával szemben civakodó természetű és mindenki iránt tisztelenül viselkedő lesz. Sajnos hogy különösen a mai kor gyermekei között szereshetünk erről keserű tapasztalatot.

Vajon mi lehet ennek az oka? Legfőképpen az, hogy a szülők az évek során megfélemlítettek arról, hogy milyen tökéletes lelki szépségben, jószágban, ártatlanságban kapták ők gyermekeiket Isten ajándékaként. Hüiten saffarálva lettek drága kincsüknek. A gyermek természet szerint fejlődő ártatlan lelkebe, fogékony értelmébe, szerető szívébe nem törődéssel

engedték, hogy a gyarló, bűnös világ fészkelje be magát. S most háltatlanságuknak keserű gyümölcsét első sorban maguknak kell megkóstolniok. Gondatlanságban „születve, vihart aratnak!” Ez az alapoka a mai társadalmi élet ferdeségének, elégedetlenségének, az egységes és osztályok gyűlöletének, ellenségeskedésének.

Mennyivel másként alakulna a világ rendje, ha a szülők soha sem feledkezének meg arról, hogy a gyermek tulajdonképpen ajándék, melyet vissza is kell adni.

Ma uton-utfélen halljuk a panaszt, zúgóldást, hogy korunk magas kulturájára dacára sem nyújt az emberiségnek megelégedést. A különböző társadalmi osztályok egymás iránt bizalmatlanok, gyanakvók, sőt a munka és tőke elkeseredett harcában sokszor ellenségeként állnak egymással szemben. Mindenkinek forró óhaja, hogy ez a kinos, gyöttrő állapot megváltozzék. Ez a változás azonban nem jöhet az erőszak nyomán. Az erőszak felfoghatatlan ugyan a mai társadalmi rendet, de nem szünteti meg, nem orvosolja a bajt. Szociális életünk betegségének egyetlen orvossága van: a helyes nevelés által egy olyan nemzedék előteremtése, melynek irányító szelleme a tiszta erkölcs, becsületérzet, vallásos lelkület, egyszóval a krisztusi jellem lesz.

A szülőknek kell első sorban tisztában lenniök azzal, hogy a mai nemzedék a jövő számára nevelődik s az ő kötelességük, hogy gyermekeiket gondosan, a helyes szellemben neveljék. Társadalmi életünkben addig javulás nem fog beállni, míg egy a felsőbb, mint az alsóbb rendeket, egy a gazdagokat, mint a szegényeket ez a lelkület át nem hatja. De erre nevelni kell a társadalmat. Új, egészséges vért kell ömlesztetni a beteg társadalomba a helyes nevelés által, ha annak valóban javulást akarjuk.

Különösen Amerikában és Kanadában gyakori megjegyzés

gondnokság. Ehed, a Nyárád völgyében. Alig ötszáz főnyi lakosság multságára.

Másnap Görcs Balázs is felkereste a plébános urat, hadd tudakozzék, mennyire ment a fiatalokkal.

— Magára is rossz fényt vet a Boris vad macacssága. Hogyan tudna rendet tartani a gondnokságban, mikor a lányának se tud parancsolni? Haragdonak se való.

Csak ennyit mondott a főúr, megértően és jóindulattal, de ez épen elég volt volt Balásznak. Megszégyenülve ballagott haza utközben még a köszönésekre se válaszolt. Pedig a Lakó Gyurka tréfásan előlegezte is neki a magas hivatali címet: Adjon Isten jó napot, főkurátor uram! De csak odahaza adta meg a főkuratori választ Boriskának, miközben vékony nyírfavesszővel egyet-kettőt suhintott a feringre:

— Le is, fel is szabad az út. Rám haragítottad az intelligenciát. Nem merek a papnak, a jegyzőnek, a tanítónak szemébe nézni. S mindez amiatt a mókány betyár miatt, ki a Bekecsen a marhákat tergelte! Még ha árnyalt lófia volna, de más kenyerit ette, apja, anyja!

Boris másnap összepakolt s édesanyjával beszekezett Vársárhelyre. Egy építőmesterhez szegődött, gyereklányának, mert szép tiszta arcával megnyerte a család bizalmát. A lovakat az édesanyja hajtotta visszafelé is mert Balázs gazda még a kisebb cselédet se engedte el, hogy a lovakat meghajtsa. Anyjára bíróknak neveztek ki Maroshévíz fajt az a roppant főméltság, a re-

nos ur esete. Őt Szamosujvárra neveztek ki főesperesnek, igaz, hogy a Pap nevet némi vonatkozással Romulus és Rémus titokzatos legendája felé, most már ő is Popnak írta alá. Egy betű ide vagy oda, gondolhatja a felületes olvasó, de Ehed községre nézve ez a betűcsere óriási esemény volt, s néhány hónap alatt eltávozott a kis falu értelmisége, feje s Görcs Balázs és társai úgy érezték magukat mint a pelyhes csirkék, s varrogó, szemető, védő kotló nélkül.

Szegény, lenézett, árva székely falucska, ott a hódosi és iszlói dombok között, mégsem maradtál „fej” nélkül. Mert Vótán germán félisten és Trajánus császár hű fia! rugalmasoknak bizonyultak a felkelő nappal szemben, a hunivadékok se tők kellettök, hoztak papnak egy mlkházi barátot, Ferencendit, s úgy hívták, hogy Széles Benedek. Azzal, az indoklással, hogy ez már kitart mellettük a végig magyar marad, mert ennek egyetlen „a” sincs a nevében, hiába akarják „o”-ra változtatni. Aztán az „iu” se illik a Széles szó mellé, úgy nézne ki, mintha László Ferkó egyik lábára csizmát húzna, másikra bocskort.

Ehed csöpp községet is meg rázta a vihar, s azok, akik vezették a nyáját, a pásztorok ott hagyták a vártát, melyre régi, szép időkben állította a köteleesség. Lutz Károly tanító Segesvárra pályázott, a szász iparkolához, s azzal bucsuzott az előjáráságtól, hogy örülhetek a székelyek, hogy eddig tanított, de valójában neki kötelességei vannak a több szász községgel szemben, s ő ezt a lángot szítja jövőre.

Major Tódor községi jegyző egy naptól kezdve „iu”-t ragasztott a családi neve után, s e kis kézvonást dusszagdag jutalom cselédet se engedte el, hogy a lovakat meghajtsa. Anyjára bíróknak neveztek ki Maroshévíz fajt az a roppant főméltság, a re-

nos ur esete. Őt Szamosujvárra neveztek ki főesperesnek, igaz, hogy a Pap nevet némi vonatkozással Romulus és Rémus titokzatos legendája felé, most már ő is Popnak írta alá. Egy betű ide vagy oda, gondolhatja a felületes olvasó, de Ehed községre nézve ez a betűcsere óriási esemény volt, s néhány hónap alatt eltávozott a kis falu értelmisége, feje s Görcs Balázs és társai úgy érezték magukat mint a pelyhes csirkék, s varrogó, szemető, védő kotló nélkül.

Szegény, lenézett, árva székely falucska, ott a hódosi és iszlói dombok között, mégsem maradtál „fej” nélkül. Mert Vótán germán félisten és Trajánus császár hű fia! rugalmasoknak bizonyultak a felkelő nappal szemben, a hunivadékok se tők kellettök, hoztak papnak egy mlkházi barátot, Ferencendit, s úgy hívták, hogy Széles Benedek. Azzal, az indoklással, hogy ez már kitart mellettük a végig magyar marad, mert ennek egyetlen „a” sincs a nevében, hiába akarják „o”-ra változtatni. Aztán az „iu” se illik a Széles szó mellé, úgy nézne ki, mintha László Ferkó egyik lábára csizmát húzna, másikra bocskort.

Jap, — keseregte Görcs Balázs Széles páternek — milyen baj, hogy az Isten nem adott nekünk székelyeknek eszet, vagy nem adott tudományt vagy nem adott hivatalt. Ime, akfnek eszük, tudományuk, hivataluk vala, hogy jobb alkalom kínálkozék, itt hagyának,